

N:o 18.

Af Grefve Strömfelt: Om tillägg till 11 § i Kongl. förordningen angående förlagsinteckning den 13 April 1883.

Förordning om förlagsinteckning har helt nyligen varit föremål för tvenne Riksdagars pröfning, och ingen kan vara villigare än jag att erkänna, det detta, i sig sjelf temligen klena, men för industrien oumbärliga rättsinstitut genom senaste Riksdags beslut erhållit en i det närmaste tillfyllestgörande lag; endast i ett fall står den ännu på samma ofullständiga ståndpunkt som förut under nära tvenne århundraden, nemligen i afseende på förlagsgifvares ställning gent emot en betryckt eller mindre redlig förlags-tagare. Ett exempel må här anföras. A. har mot förlagsinteckning lånat B. 100,000 kronor; B. säljer en dag hela sin fabrik med lösegendom till C.; inteckningen är enligt nyss antagna förordnings § 4 i rådhusrättens protokoll öfver förlagsinteckningar intagen; A. får ingen känedom om försäljningen; köpeskillingen liquideras och förskingras; B. gör konkurs, och när A. presenterar sin inteckning, så befinnes den icke ega mer än papperets värde, alldenstund den såsom säkerhet upphörde och tillintetgjordes genom B:s transaktion med C., hvilken senare är utan ansvar för B:s förbindelse. Finnes någon tillgång i konkursen, får då A. ingå såsom fordringsegare lika med öfrige *oprioriterade* borgenärer. A. har då icke allenast förlorat sin förmånsrätt, utan kommer *efter* några i lag uppräknade, prioriterade borgenärer. Lagen är uppenbarligen ännu bristfällig i detta afseende, och för att afhjelpa denna brist tvekar jag icke att nu föreslå ett tillägg till 11 § i »förordning angående förlagsinteckning». Jag tvekar så mycket mindre att återkomma till detta nyss afgjorda ärende, som denna anmärkta och kända brist i lagstiftning-

gen långt för detta blifvit upprepade gånger framhållen af industriens idkare, och mitt vid tvenne riksdagar både inom Lag-Utskottet och Första Kammaren gjorda påstående angående samma förhållande vunnit så väl Utskottets som en mängd ledamöters af Riksdagen erkännande.

Inom den af Kongl. Maj:t år 1880 tillsatta komité för utarbetande af förslag till förordning angående förlagsinteckning yttrar den ende representanten för fabriksindustri i sin reservation: »en dylik inteckning» (förlagsinteckning) »blir helt och hållet krafflös i det ögonblick den industriella inrättningen genom köp eller annat laga fäng öfvergår till ny egare. Då nu uppenbart är, att den risk långgifvaren löper att när som helst se sin säkerhet tillintetgjord genom en låntagares åtgärd, derom långgifvaren gemenligen aldrig på förhand får någon kunskap, och som han i allt fall lagligen ej kan hindra, i väsentlig grad måste förringa förlagsinteckningens värde, har det synts mig vara oundgängligt för upprätthållande af hela rättsinstitutets betydelse att genom ett särskildt lagstaddande skydda förlagsgifvaren för eventualiteter, sådana som de ofvan antydda.» Fabriksföreningarne i Norrköping och Gefle anse i sina till Kommerskollegium afgifna utlåtanden, att den nya förlagsinteckningslagen måste upptaga några bestämmelser, hvarigenom en förlagsgifvare icke sig ovetande förlorar hela sin säkerhet, och den senare tillägger, att om icke detta kan åstadkommas, så blifver lagen af ingen eller ringa nytta. 1882 års Lag-Utskott yttrar bland annat: »efter 10 § i Kongl. Maj:ts förslag har Utskottet inskjutit en ny paragraf, som skulle erhålla ordningsnumret 11, innefattande förslag till bestämmelser rörande de rättsförhållanden, som uppkomma, då det verk eller inrättning, till hvars drifvande förlagslån lemnats, öfvergår ur förlagstagarens i annan egares hand. Det har länge anmärkts såsom en hufvudsaklig brist i nu gällande lagstiftning om förlagsinteckning, att deri saknats bestämmelse i nämnda afseende.» — Vidare säges i utlåtandet: »Utskottet, som funnit en lagbestämmelse i detta ämne vara af behovvet synnerligen påkallad, har därför föreslagit» etc. Denna 11 § innefattade så mycken säkerhet för förlagsgifvare, som behovvet kunde påkalla, men paragrafen afslogs af Första Kammaren, emedan den ansågs meddela »sakrätt» i lösegendom, och Kam-maren, efter Hr Justitieministerns anförande, befarade att den icke skulle vinna Kongl. Maj:ts godkännande och sålunda medföra hela lagförslaget fall; inom Andra Kammaren föll förslaget i dess helhet. Under den diskussion, som då egde rum, framhölls likväl behovvet af någon lagstift-

ning, för ifrågavarande fall af flere talare och bland dem representanter för stor och omfattande industri. Till statsrådsprotokollet den 3 November 1882 yttrade Herr Justitieministern: »för att i den mån det kan ske med bevarande af förlagsinteckningens natur bereda förlagsgifvare trygghet i det fall att rörelsen jemte förlaget öfvergår till annan egare, och den i förre egarens gods genom inteckningen förvärfvade förmånsrätt följaktligen upphör, torde det kunna stadgas att förlagsskulden vid sådan öfvergång skall genast vara till betalning förfallen» etc. Härmed har Justitieministern också erkänt ett lagstadgande för ifrågavarande fall vara af nöden, och därför inkom i 1883 års Kongl. förslag mycket välbetänt § 11, så lydande: »*öfverlåter någon till annan bruk, grufva, fabrik eller inrättning, för hvars drifvande förlagsinteckning är beviljad, vare förlagsskulden emot förlagstagaren genast till betalning förfallen*». Denna bestämmelse är likväl icke tillräcklig för att målet skall vinnas, och 1883 års Lag-Utskott yttrar deröfver: »om ock genom denna bestämmelse förlagsgifvarens rätt icke blifvit så betryggad, som skulle blifvit fallet enligt de stadganden i ämnet, Utskottet förra året föreslog, har Utskottet dock, då mot dessa stadganden uppstått betänkligheter, hvilkas vigt Utskottet icke vill helt och hållet underkänna, funnit Kongl. Maj:ts förslag äfven i denna del böra godkännas. Utskottet är öfvertygadt om, att, derest i framtiden något lämpligt sätt att än ytterligare betrygga förlagsgifvarens rätt skulle blifva uttänkt och föreslaget, detsamma ock skall vinna lagstiftande maktens bifall». Den i paragrafen intagna bestämmelsen kan icke anses tillräcklig därför, att liqviden får verkställas emellan säljare och köpare, utan att förlagsgifvaren sättes i tillfälle att erhålla vetskap om försäljningen.

Den af 1882 års Lag-Utskott utarbetade och föreslagna 11 § innehöll, att nye egaren (köparen) under vissa vilkor skulle *med den egendom, han öfvertagit*, blifva ansvarig för förlagslånet, samt att förlagsskulden skulle anses till betalning förfallen, om öfverlåtelsen skett utan förlagsmannens vetskap; denna paragraf föll, såsom förut blifvit anfördt, i Första Kammaren, emedan den ansågs erkänna eller införa s. k. »sakrätt» i lös-egendom. Då således genom försäljning förlagsgifvarens förmånsrätt i sjelfva egendomen upphör, samt strafflagens stadgande om kriminelt ansvar å säljaren icke medför trygghet för förlagsgifvaren mot förlust, synes ingen annan utväg stå till buds än att, då köparen icke får med den öfvertagna egendomen, oftast tillkommen medelst förlagsgifvarens penningeförsträck-

ning, ansvara för skulden, införa något stadgande, som tillförsäkrar förlagsgifvaren att kunna, om han passar upp, få del af försiggången försäljning för att, innan liqvid eger rum och penningarne förskingras, blifva i tillfälle att belägga dem med qvarstad eller sätta säljaren i konkurs och dymedelst komma i åtnjutande af förmån, som lagen tillerkänt honom i och med in-tecknings meddelande. Enda sättet att nå detta uppenbarligen behöfliga mål synes då vara att stadga, det kungörande om öfverlåtelsen skall inom viss tid försiggå, innan liqvid får ega rum; men att införa ett stadgande i lag, hvars uraktlåtenhet icke medför någon påföljd, vore gagnlöst, hvadan köparen måste vid någon *risk* tillförbindas att innehålla liqviden, till dess ett sådant kungörande i allmänna tidningarne egt rum. Jag har visserligen hört uppgifvas, att det vore stridande mot gällande doktrin och något alldeles nytt i lagen att tillförbinda en köpare af löseegendom något annat än att betala och sätta sig i besittning af den köpta varan; men oberoende deraf, att, om samhällets utveckling fordrar till skydd för ena eller andra intresset, att något nytt i lagen införes, detta då äfven bör och slutligen måste ske, lärer väl »principen» vara erkänd sedan gammalt i vår lag; den förefinnes så väl i 1 kap. 10 § Handelsbalken som i Kongl. förordningen af den 20 November 1845. I denna Kongl. förordning stadgas, förutom flere för både köpare och säljare af löseegendom tidsödande och kostsamma iakttaganden, att vid köp af lösören, som i säljarens vård skola qvarblifva, afhandlingen, således köpet, skall från predikstolen *kungöras*, innan det vinner laglighet. Sålunda låter det väl säga sig, att den »allmänna» regeln är den, att köpare af löseegendom icke har annat åliggande än att betala och sätta sig i besittning af varan, men undantag finnas likväl redan i lag stadgade så väl för det fall, att varan är sådan, att den skall »af vräkare skådas och pröfvas», då köparen, vid äfventyr af böter, »ej får taga till sig varan förr än det skedd är», som ock för den händelse, att s. k. lösöreköp ej är *kungjordt*, då detsamma är ogildt och varan följaktligen utgör tillgång för samtliga fordringsägare, och *köparen vid utmätning går i mistning af sin liqviderade vara*. Hvad jag ärnar föreslå, är att, om varan eller godset är »in-tecknad», *kungörande* om försäljningen, liksom vid lösöreköp, skall ske, innan liqvid får ega rum, vid äfventyr att, *intill dess sådant kungörande skett*, köparen står i ansvar för förlagsskulden inom köpeskillingens belopp, d. v. s. riskerar den köpta egendomen eller dess vid köpet beräknade värde; således samma påföljd, som vid lösöreköp redan finnes stadgad.

På grund af det anförda får jag vördsamt föreslå, att Riksdagen för sin del behagade besluta ett tillägg till 11 § i »Förordning angående förlagsinteckning af den 13 April 1883 af följande lydelse:

börande öfverlåtelsen trenne gånger i allmänna tidningarne, minst 14 dagar mellan hvarje gång, kungöras innan liqvid eger rum, och vare köparen, intill dess sådant kungörande skett, lika med förlagstagaren för förlagsskulden ansvarig, dock ej utöfver köpeskillingens belopp.

Om remiss till Lag-Utskottet anhålles; och torde Utskottet, derest mitt yrkade tillägg icke anses kunna oförändradt tillstyrkas, deri vidtagna ändringar, Utskottet kan finna lämpliga, för att hufvudsyftet i motionen må ernås.

Stockholm den 26 Januari 1884.

Fr. Strömfelt.
